

**Identita v kontextu
polské etnické
skupiny
na českém Těšínsku**

Libor Martinek

Libor Martinek

**Identita v kontextu
polské etnické skupiny
na českém Těšínsku**

(Na příkladu díla Pawła Kubisze)

Fotografie v obrazové příloze pocházejí z archivu rodiny P. Kubisze

Autor studie děkuje za svolení k jejich použití

© Doc. PhDr. Libor Martinek, Ph.D.

ISBN 978-80-908130-8-3 (pdf)

Obsah

1. Teoreticko-metodologické problémy pojmu identita.....	1
2. Regionální identita.....	3
3. Sociální identity na Těšínsku.....	5
4. Identita v literatuře.....	8
5. Vývoj regionálních identit na Těšínsku.....	12
6. Identita v díle P. Kubisze.....	19
6.1 Lid a jeho historie.....	21
6.2 Topos vzpoury.....	21
6.3 Sociální kontext Kubiszovy tvorby.....	24
6.4 Hrdinové těšínského pohraničí v Kubiszově tvorbě.....	25
6.5 K užití dialektu v Kubiszově tvorbě.....	28
6.6 Mezi tzv. slezstvím a tzv. polstvím.....	29
6.7 Hudební postskriptum.....	31
6.7.1 Hudební situace.....	31
6.7.2 Hudba jako umělecké médium (a spojení mezi Polskem a Slezskem).....	33
6.8 Závěrem na téma identity v díle Pawła Kubisze.....	34
7. Literatura.....	35
8. Elektronické zdroje.....	37

Identita v kontextu polské etnické skupiny na českém Těšínsku¹ (Na příkladu díla Pawła Kubisze)

1. Teoreticko-metodologické problémy pojmu identita

Identita je často chápána jako vědomí svébytné totožnosti stálé v čase (jsem to stále já, přes všechny tělesné i psychické změny), jako soulad projevů chování a jednání člověka s jeho totožností (tohle chování patří k tobě) nebo jako ztotožnění se s někým jiným, se skupinou, ideou (tyto názory, hodnoty, jednání jsou mi vlastní).²

Identita se v širším slova smyslu (stejně jako kulturní identita) vytváří v rámci procesu socializace. Dítě se učí rozlišovat lidi na „ty moje“ a „ty cizí“. Tento proces je přirozený a pomáhá nám vrstnat do světa. Pomáhá nám také tento svět interpretovat a rozeznávat naše místo v něm.

Identitu můžeme zkoumat rovněž v rámci kultury, kterou zde chápeme jako charakter skupiny, jako reakci lidského společenství na své konkrétní životní podmínky. Každá skupina se vyvíjí v odlišném životním prostředí (přírodním i společenském, historickém). Jestliže se životní podmínky liší, mohou na ně lidé reagovat odlišně, vytvářet jiné výrobky, hodnoty, náboženství apod. Pak se liší i jejich kultura.

Kulturu v širším slova smyslu je možno chápat jako soubor artefaktů kultury, důsledků činnosti skupiny, sociokulturních regulativů kultury, způsobů fungování a jednání dané skupiny (normy, hodnoty, vzory chování) a idejí kultury, názorů a postojů skupiny (předmět vzdělávání, ideologie, světový názor, filosofie, náboženství) sdílený a předávaný jejími členy. Kulturu nelze ztotožňovat s etnicitou nebo národností. Žádný lidský jedinec se nemůže přizpůsobit společnosti bez kontaktu s druhými lidmi. Tím, že se s nimi stýká, vytváří se jeho kulturní identita, souhrn kulturních vlastností, které považuje za vlastní, známé, blízké.

Dále je možné rozlišit kulturní a etnickou identitu, která je často chápána jako mnohohrstevná identifikace jednotlivce s nejrůznějšími kulturními, etnickými, sociálními, profesními, zájmovými a jinými skupinami. Ustálené vzorce chování a jednání kultury tvoří smysluplné řešení vzniklé situace v daném životním prostředí v dané době. S postupem času, se změnou prostředí, ale i vnímání skupiny se může ztratit či pozměnit smysl i způsob tradičního řešení daného problému. Tradice může zanikat, nebo měnit svůj význam, může se vytvářet nová kulturní tradice.

Zvláště v dnešním světě existuje velké množství skupin, se kterými se může jedinec identifikovat. Kulturní a sociální identita je individuální pocit sounáležitosti s rodinou, školní třídou, sportovním klubem, vrstevnickou skupinou a dalšími uskupeními (například i civilizacemi – vymezenými náboženstvím, filozofií, způsobem života apod.).

Národní identita je pocit sounáležitosti s politickou jednotkou, ve které žijí (nebo několika jednotkami, do kterých nějakým způsobem patřím). Etnická identita se odvozuje od pocitu příslušnosti k daným jazykovým skupinám, k jejich tradičnímu dědictví, umění apod. Globální identifikace pak doplňuje předchozí dvě identity o rozměr pocitu sounáležitosti se všemi lidskými bytostmi.

Identita (a zejména kulturní identita) je citlivou záležitostí. Dává nám pocit bezpečí, sounáležitosti, pocit známého prostředí, které je nám blízké, srozumitelné, v němž se orientujeme a s nímž se také ztotožňujeme. Každý jedinec zároveň chápe svou identitu poněkud jinak. Někdo cítí příslušnost spíše k národnímu státu, další se silně identifikuje např. s určitou specifickou kulturou, jiný se cítí výrazně vázán k rodnému regionu. Vlastní identitu

¹ Studie vychází z naší monografie o Pawłu Kubiszovi, jež vyšla ve Vratislavi v nakladatelství ATUT v r. 2020, avšak v ČR nebyla a není z objektivních důvodů distribuována. (MARTINEK 2020.) Není-li uvedeno jinak, překlady z polštiny do češtiny a provedl autor studie.

² V této studii navazujeme na esej Dany Moorové *Kulturní identita* (spoluautoři Jana Bělohávková a Jiří Kocourek; <http://www.czechkid.cz/si1120.html>; 11. 4. 2020). (MOOROVÁ 2020.)